

International Journal of Mardin Studies
(IJMS), 2022, 3(1), s. 7-20.

**Mimari Proje Dersi Kapsamında
Mardin'in Yerel Bağlamını Anlamak**

Öğr. Gör. Cemre KILINÇ
Dr. Öğr. Üyesi Gonca ÖZER YAMAN
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman İPEK

Mimari Proje Dersi Kapsamında Mardin'in Yerel Bağlamını Anlamak*

Cemre KILINÇ¹
Gonca ÖZER YAMAN²
Süleyman İPEK³

Özet

Mimari tasarım süreci bir yere ait ürünler ortaya koymak olarak düşünülebilir. Mimari ürünün ortaya konacağı yerin özellikleri o yerin bağlamını tanımlamaktadır. Yerel bağlamı doğru anlayıp analiz ederek tasarımları ortaya koymak mimari tasarım ürünlerinin niteliğini artırmaktadır. Mimarlık eğitiminde proje dersleri (mimari tasarım atölyeleri/stüdyoları) öğrencilerin yaratıcı düşünce kabiliyetlerini ortaya koyduğu uygulama dersleridir. Bu süreçte projenin yapılacağı araziye anlamak ve yere uygun tasarım kavramları geliştirerek projeyi ortaya koymak oldukça zordur. Bundan dolayı bu çalışmada öğrencilerin yerel bağlamı anlayarak tasarım stratejileri belirleyip mimari ürünlerini ortaya koymaları amaçlanmaktadır. Çalışmada, Mardin tarihî kent dokusunda bağlam kavramının öğrencilerin mimari proje yaratım sürecindeki etkileri araştırılmaktadır. Çalışma, Bingöl Üniversitesi Mimarlık Bölümü 2021-2022 güz döneminde yürütülen Mimari Proje II ve III dersleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, bağlam kavramı hakkında okuma ve tartışmalar yaparak proje tasarım sürecine giriş yapılmıştır. Okuma ve tartışmalar sonucu oluşan kavramlardan yola çıkılarak proje tasarımları gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda bağlam kavramından yola çıkılarak Mardin tarihî kent dokusunda tasarlanan konaklama mekânı projeleri değerlendirilmiş ve bağlam kavramının yaratım sürecindeki etkileri ve gereklilikleri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bağlam, Mardin, Mimari Proje Dersi, Tarihî Kent dokusu, Tasarım.

Understanding the Local Context of Mardin in the Scope of the Architectural Project Course

Abstract

The architectural design process can be considered presenting products pertaining to a place. The characteristics of the place where the architectural product will be presented define the context of that place. Presenting designs by correctly understanding and analyzing the local context improves the quality of architectural design products. Project courses (architectural design workshops/studios) in architectural education are practice courses in which students demonstrate their creative thinking abilities. In this process, it is very difficult to understand the area where the project will be implemented and to present the project by developing design concepts in accordance with the location. Therefore, in this study, it was aimed that students understand the local context, specify design strategies, and present their architectural products. In the current study, the effects of the term context in the historical urban pattern of Mardin province on the students during the creation process of their

*Bu çalışma, Bingöl Üniversitesi Mimarlık Bölümü 2021-2022 güz dönemi Mimari Proje II ve Mimari Proje III dersleri kapsamında tarihî dokuda bağlam konusunun ele alındığı proje derslerinden elde edilen veriler neticesinde hazırlanmıştır.

¹ Öğr. Gör. Bingöl Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, ckilinc@bingol.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8651-6945.

² Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, gozer@bingol.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0156-3994.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, sipek@bingol.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8891-949X.

architectural projects are investigated. The study was carried out within the scope of Architectural Project II and III courses of the Department of Architecture at Bingöl University in the fall semester of 2021-2022. Within this scope, the project design process was initiated by reading and discussing the context term. Based on the reading and discussions, the concepts, leading to conducting the design of projects, were formed. As a result of the study, the accommodation place projects designed in accordance with the historical urban pattern of Mardin, based on the concept of context, were evaluated and the effects and requirements of the concept of context in the creation process were revealed.

Keywords: Context, Mardin, Architectural Project Course, Historical Urban Pattern, Design.

Giriş

Mimari tasarım süreci belirli bir alanda ortaya konan problem için uygun çözüm arayışı olarak tanımlanabilir. Mimari ürün bulunduğu yere aittir ve yapının bulunduğu yerin özellikleri ile tasarımın özgünlüğü arasında bir bağlantı olduğu açıktır. Tasarım problemi yere ait özelliklerden gelen verilerle çözümlenir (Erman ve Yılmaz, 2017). Mimari tasarım ürünlerini diğer tasarım ürünlerinden ayıran özelliği bir fiziksel çevre içerisinde yer alması ve anlam kazanmasıdır. Mimarlığın belirleyici ögesi, ‘yer’ dir. Mimari ürün ve yer, tasarımın bağlamıyla kurduğu ilişkiyle yeni anlamlar kazanır. Mimari tasarım ürününün tekrarına bu özellik engel olur (Güzer, 2007). Ütopyalar haricinde bir yapıyı bağlamından ayrı düşünmek olanaksızdır (Tschumi, 2005). Bağlam, mimari ürünün yapılacağı çevre anlamında kullanılmaktadır ve tasarım fikirlerinin üretiminde etkilidir. Bir mimari ürünün niteliği, var olan bağlam kriterlerini tasarım ve inşa sürecinde dâhil etmesiyle ortaya çıkar. Bağlam dikkate alınarak düşünülen geleneksel dokulardaki yapıların çevresiyle bütün olarak ürettiği görülmektedir (Günel ve Çolak, 2019). Mimarlık nesnesini farklılaştırarak özgünleştiren bağlam, alıntı ve referanslarla tasarıma yeniden anlam kazandırır (Güzer, 2007). Bu doğrultuda yeni bir tasarımın bağlamı mimarın temel sorunu olan “öteki” ile kurulacak bağın tanımlanması ve güçlendirilmesine bağlıdır (Tümerterkin, 1999). Johnson’a göre bağlam, bir projenin içine yerleştirildiği fiziksel dokuya, şekil-zemin algısındaki zemine ya da kültürel ve tarihsel olarak bir çevreye işaret edecek şekilde kullanılan bir kavramdır (Johnson, 1994). Koolhaas bağlamın, bireyin kendi katkısını onun aracılığıyla tanımladığı analitik bir süreç olduğunu ve bu nedenle o yere ait verilere yönelik kişinin kendi tavrını belirlediğini ifade etmiştir (Balkema ve Slager, 1999). Mimari literatürde birçok kavramla iç içe geçen bağlam bir bölgenin, yerin kültürel ve fiziksel kaynaklarının değerlendirilmesi ve toplumsal, ruhsal karakterinin aranmasıyla ortaya çıkan tasarımsal gerçekliktir (Gür, 2007). Bu gerçeklik, mimarinin belirleyici girdisi kabul edebileceğimiz yer ve mimarlık nesnesini daha derin bir bakışla, doğru bir şekilde kavranmasına yardımcı olmaktadır. Bağlam konusu nostaljik olana dönme ve nostaljik olana redderek ikonik teknolojik objelerin yaratılmasıyla mimaride hem bir reddediş hem de biçimsel bir geri dönüş olgusudur (Demirkaynak, 2010).

Tarihi doku çerçevesi içinde bulunan alanlarda bağlam mevcut yapıların kütle oranları, düzen, tipolojileri, coğrafik ve iklimsel veriler fiziksel referanslar kabul edilirken yaşam şekillerinin mimariye yansımaları kültürel referanslar olarak kabul edilebilir. Bu verilerin kullanılarak yorumlandığı mimari yaklaşımlar bağlama uyumlu tasarımlar olarak kabul edilmektedir. Tarihi çevredeki mimari verileri reddederek o çevreden kopuk, form-kütle oranları-biçim-renk-doku verilerini yok sayarak tasarlanan yapılar ise mimari bağlama zıt yapılar olarak ifade edilmektedir. Tasarımın yapıldığı çevrelerin taşıdığı işaretler, anlamlar uyum ve zıtlık kavramlarını oluşturmaktadır. Tarihi çevrelerde tercih edilebilecek bu yaklaşımın uygulamasındaki amaç; günün malzeme, teknoloji ve mimari anlayışının da kullanılmasıyla birlikte tarihi dokunun daha belirgin olarak ortaya çıkmasını sağlamaktır. Böylelikle oluşabilecek bir uyumun varlığından söz edilebilmektedir (Velioğlu, 1992).

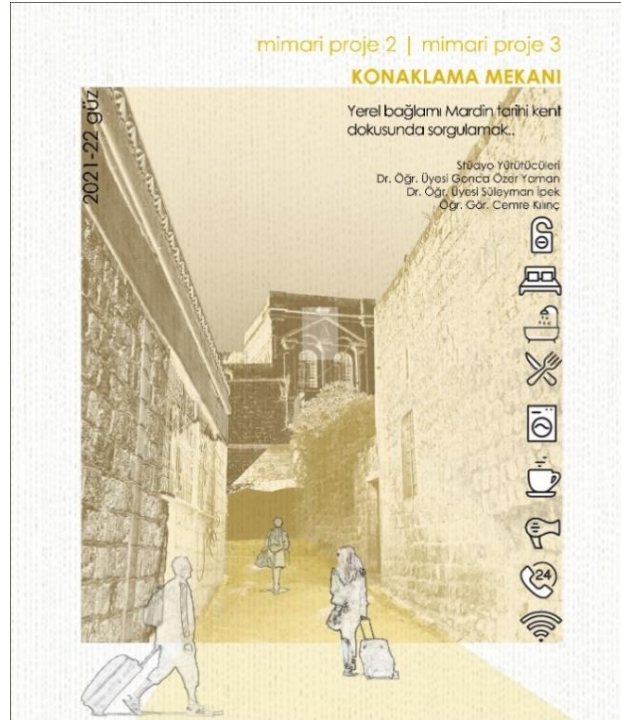
Bu bilgiler dikkate alındığında mimari tasarım sürecinde bağlam konusunun düşünülmesi ve yorumlanması önem arz etmektedir. Tasarımlarda bağlam konusunun mimari tasarım sürecinin kavranarak öğrenildiği alanlar şüphesiz mimarlık eğitimi sürecidir. Bu süreçte bağlam kavramının kavranması önemli bir gerekliliktir. Uygulamalı derslerin ağırlıkta olduğu bir eğitim ve öğretim sürecine sahip olan mimarlık eğitimi, diğer birçok disiplinlerin eğitim biçimine göre büyük farklılıklar göstermektedir (Ayıran, 1995). Farklı bölümlerin lisans eğitimleri kendine özgü ayrı karakteristiklere sahiptir. Mimarlık eğitiminde ise en önemli farklılık, kavramsal derslerin yanı sıra her dönem var olan bir proje (stüdyo/atölye) dersinin olmasıdır. Farklı mimarlık okullarında proje derslerine stüdyo, proje, atölye dersi gibi farklı isimler verilmektedir (Yılmaz ve Ulusoy, 2016). Her proje dersinin belirli bir konusu vardır ve her öğrencinin o konuda çeşitli araştırma ve pratikler yaparak bir mimari proje tasarlaması beklenmektedir (Özburak ve Akkar, 2017). Bu kapsamda proje dersleri, öğrencilere sunulan bir program ve takvim çerçevesinde oluşturdukları fikir ve tasarımlarının proje çıktısı olarak beklendiği eğitim ve öğretim sürecidir. Böylece, mimarlık eğitiminde öğrencinin proje tasarım sürecini kendisine sunulan program ve takvim çerçevesinde öğrenmesi amaçlanmaktadır (Özkaynak ve Ata, 2018). Mimarlık öğrencileri zamanlarının büyük bir bölümünü mimari tasarım stüdyolarında geçirirler. Koester, mimari tasarım stüdyolarını aktif öğrenme ortamı, yaratıcı/ilham verici yoğun bir deneyim ve öğrenciler tarafından da tutkuyla sevilen ortamlar olarak tanımlamaktadır (Koester, 2003). Mimari tasarım stüdyosu, öğrenme sorumluluğunu bireye yükleyen öğrenen merkezli, süreç temelli bir sistemdir (Oxman, 1990,2002; Christiaans ve Andel, 1993). Mimarlık eğitim sistemi çerçevesinde mimari proje derslerinde amaçlanan; projenin yapılacağı arazi ve çevresine ait veriler, toplumsal gereksinimler, ihtiyaç programı gibi birçok parametrenin irdelenerek analiz edilmesi ile elde edilen tasarlama verilerini mekânsal ilişkilere dönüştürülmesidir (Şahin, 2013). Bundan dolayı mimarlık eğitim sürecinde tasarım stüdyolarında bağlam konusunun kavranması ve proje yaratım sürecine dahil edilmesi gerekliliği açıktır.

Bu çalışma, Bingöl Üniversitesi Mimarlık Bölümü 2021-2022 güz dönemi Mimari Proje II ve Mimari Proje III dersleri kapsamında tarihî dokuda bağlam konusunun ele alındığı proje derslerinden elde edilen veriler neticesinde hazırlanmıştır. Bu amaçla, öğrencilere, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan ayrıca yoğun bir kültürel birikimi içinde barındıran bir kent olarak Mardin'in tarihî kent dokusu sınırları içinde bulunan bir alan proje arazisi olarak verilmiştir. Bu alanda ortaya konacak olan yeni yapı tasarımlarında yerel bağlamı anlayarak yorumlanmasının önemli bir zorunluluk olarak görülmesi beklenmiştir. Bağlam mimari üslubu belirleyen yerel kodların okunması, yer ile ilgili soyut ve somut durumlarla ilişki kurma olarak düşünüldüğünde proje kapsamında Mardin kentinin doğal ve yapılı çevre verilerinin okunarak yorumlanması beklenmiştir. Tarihi ve kültürel bağlamı, doğal ve yapılı çevreden elde edilecek kodları yok saymadan anlayıp yorumlayan tasarımlar ortaya konması amaçlanmıştır. Öğrencilerden, Mardin tarihi kent dokusunda yerel bağlamı mimari, fiziksel, kültürel açıdan anlayıp yorumlayarak bir konaklama mekânı tasarımlarını istenmiştir. Bu yorumlama kapsamında ise öğrenciler, tarihî kent bağlamı ile mimari anlamda uyumlu ya da bu bağlama mimari anlamda zıt olmak üzere konsept olarak iki ayrı grup olacak şekilde ayrıştırılmışlardır.

Çalışma kapsamında öncelikle arazi gezisi yapılarak Mardin kent dokusunun anlaşılması ve hissedilmesi sağlanmıştır. Daha sonra gezi ile elde edilen veriler ve araştırma sonuçları ile analizler yaptırılmıştır. Gezi notları analizler ve araştırmalar sonucunda oluşan birikimler ile öğrencilerin projeleri için kavramlar oluşturması beklenmiştir. Bu kavramlardan yola çıkıp tasarımlar ortaya koyarak mimari proje ürünleri oluşturulmuştur. Çalışmada ortaya konan projeler analiz edilip değerlendirilerek yerel bağlamın mimari tasarım sürecine etkileri ortaya konmuştur.

Yöntem

Bu çalışma, Bingöl Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde mimarlık eğitiminin uygulama derslerinden olan Mimari Proje II ve Mimari Proje III dersleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Dersler eş zamanlı ortak atölye çalışması olarak 3 öğretim elemanı tarafından yürütülmüştür. Ders atölyesi, Mimari Proje II dersini alan 7 ve Mimari Proje III dersini alan 8 öğrenci olmak üzere toplamda 15 öğrenciden oluşmaktadır. Bingöl Üniversitesi'nde yürütülen mimari proje dersleri 15 hafta ve haftada 8 saat olmak üzere 120 saatlik bir eğitim-öğretim sürecidir. Bu kapsamda, sürecin başında projenin yapılacağı konu ve arazi belirlenmiştir (*Şekil 1a*). Öğrenciler tarafından bağlam kavramının düşünülmesi ve anlaşılması için öğrencilere araştırma konuları ve okuma metinleri verilmiştir. Bu metinler Demirkaynak (2010), Güleç (2011), Düzgün ve Polatoğlu (2016), Erman ve Yılmaz (2017) ve Ayken vd (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmalardır. Bağlam kavramının anlaşılması ile birlikte projenin yapılacağı alanın tanınması için arazi gezisi düzenlenmiştir. Mardin'in en genel anlamda önemli nirengi noktalarından proje arazisi özelinde doğru belirlenen rotada Deyrulzafaran Manastırı, Zinciriye Medresesi, Mardin Ulu Camii, Mardin Kent Müzesi, Sabancı Müzesi gibi mekânlar gezilmiş, öğrencilerin mimari anlamda kentin tarihini, kültürünü ve dokusunu anlamaları amaçlanmıştır. Sonrasında ise proje dersinin konusu olan arazi incelenmiştir. Gezi kapsamında çekilen fotoğraflar tarihî bağlam görselleri ve arazi gezisi olmak üzere *Şekil 1b*'de sunulmuştur.

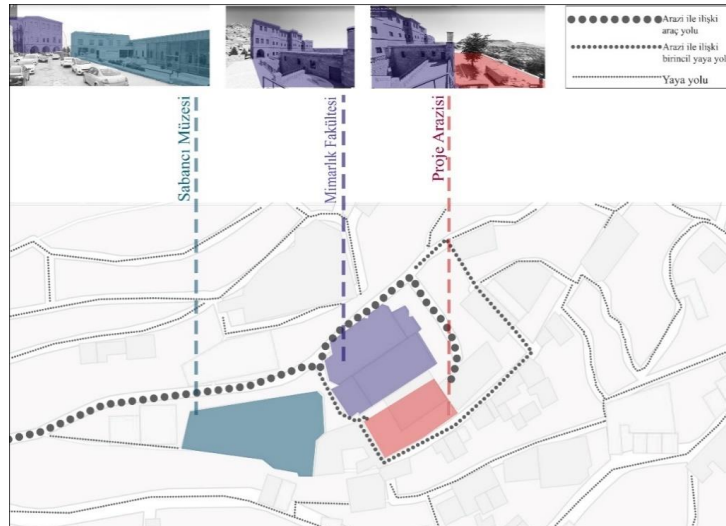

(a)

Şekil 1. (a) Mimari proje dersi posterleri, (b) Tarihi bağlam kapsamında gezilen yerlere ait görüntüler: i. Deyrulzafaran Manastırı, ii. Mardin Ulu Camii, iii. Zinciriye Medresesi ve (c) Arazi gezisine ait görüntüler

Proje konusu olarak tarihî kent dokusunda bağlam konusunu sorgulayarak konaklama mekânı tasarımı belirlenmiştir. Proje arazisi olarak Mardin'in Artuklu ilçesi sınırları içerisinde yer alan bir arazi belirlenmiştir. Arazinin yakın çevresinde Mardin Artuklu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Sabancı Müzesi gibi kentte önemli yeri olan merkezler bulunmaktadır. Eğimli bir topoğrafyada konumlanan proje arazisine araç ulaşımı tek bir yolla gerçekleşirken, arazi ile ilişkili yaya yolları eğimli kotlar arasındaki ulaşımı sağlayan merdivenler aracılığıyla da sağlanmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Mardin kentinde proje arazi sınırları

Yapılan arazi gezisi ve yapılan okumalar neticesinde, öğrencilerin elde edecekleri veriler ile analiz çalışmaları yapmaları beklenmiştir. Mimari Proje II ve Mimari Proje III derslerini alan öğrencilerin proje çözümlenebilirlik seviyelerinin farklı olduğu düşünüldüğünden, kendilerine konaklama mekânı fonksiyonları için farklı ihtiyaç programları verilmiştir. Bu kapsamda da sırasıyla her bir proje için bu ihtiyaç programları göz önünde bulundurularak 300 m² ve 700 m² kapalı tasarım alanı belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında belirlenen ve öğrencilere verilen ihtiyaç programları *Tablo 1*'de sunulmuştur.

Yapılan araştırmalar, ön hazırlıklar ve belirlenen sınırlar doğrultusunda öğrencilerden analiz çalışmaları yapmaları istenmiştir. Bu analiz çalışmaları çevre analizi ve çevresel veriler doğrultusunda biçim, doku, renk, ulaşım, iklim, yükseklik analizleridir. Bununla beraber yerin bağlamını kavramak adına sosyal yapı, gelenekler ve bu geleneklerin mimariye yansımaları, kentte yaşayan farklı inanışlar üzerinden kültürel bakımdan irdelemeler yapılmıştır. Analizler sonucunda öğrencilerden proje yaklaşımları doğrultusunda kavramlar belirlemeleri beklenmiş ve seçilen kavramlar üzerinden tartışmalar yapılmıştır. Netleştirilen kavramlardan yola çıkarak öğrencilerin tasarlayacağı projelerin konseptleri ortaya çıkmıştır. Tarihi Bağlamda zıtlık ve uyum çalışan gruplar ortaya çıkmıştır. Çıkış noktaları ve tüm analizler ile mimari projeler ortaya konmuştur.

Tablo 1. Konaklama mekânı fonksiyonları için ihtiyaç programları

Birimler	Mimari Proje II	Mimari Proje III
Giriş – Resepsiyon – Lobi	Var	Var
İdari birimler	Var	Var
Kat ofisi – teknik birim	Var	Var
Genel WC	Var	Var
Açık alan kullanımları	Var	Var
Otopark erişimleri	Var	Var
Toplantı odası	-	1
Çift kişilik oda	3	8
Engelli odası	-	1
Süit oda	-	1
Çamaşırhane – kurutma odası	-	1
Restoran + mutfak + depo	10 kişilik	20 kişilik
Servis girişi	-	Var
Maksimum kapalı alan (m ²)	300	700

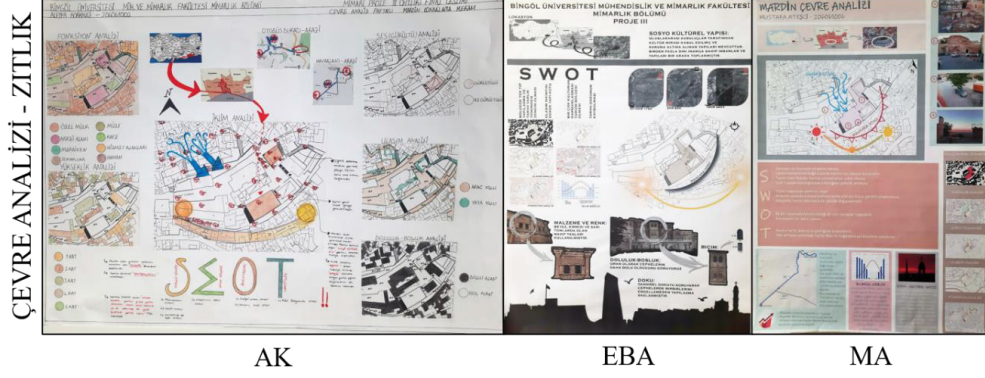
NOT: Her öğrencinin konseptinin (proje çıkış noktası) olması zorunludur. Konseptler yerel bağlam doğrultusunda belirlenmelidir.

Araştırma Sonuçları ve Tartışma

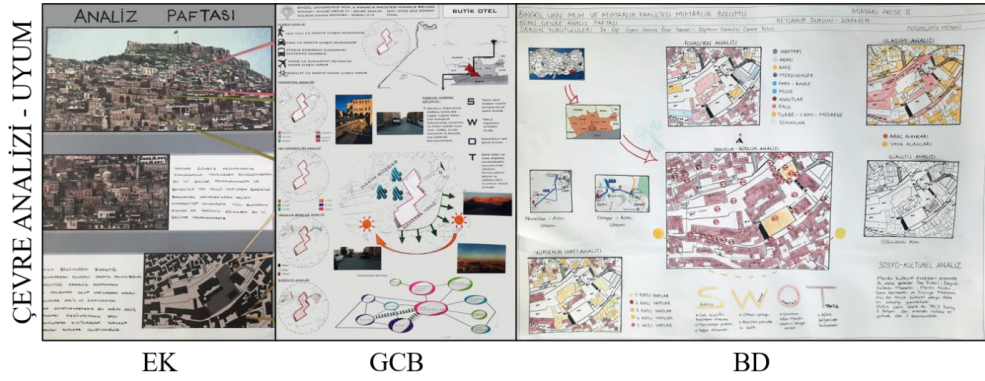
Bingöl Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde, Mimari Proje II ve Mimari Proje III dersleri kapsamında gerçekleştirilen projenin uygulama alanı Mardin tarihi kent dokusunun yoğun bir şekilde hissedildiği Artuklu İlçesi sınırları içinde yer alacak şekilde belirlenmiştir. Öğrenciler tarafından Mardin kentinde bağlam kavramının düşünülmesi ve anlaşılması için düzenlenen gezi ve yapılan okumalardan yola çıkılarak öğrencilerden analizler yapmaları istenmiştir. Bu

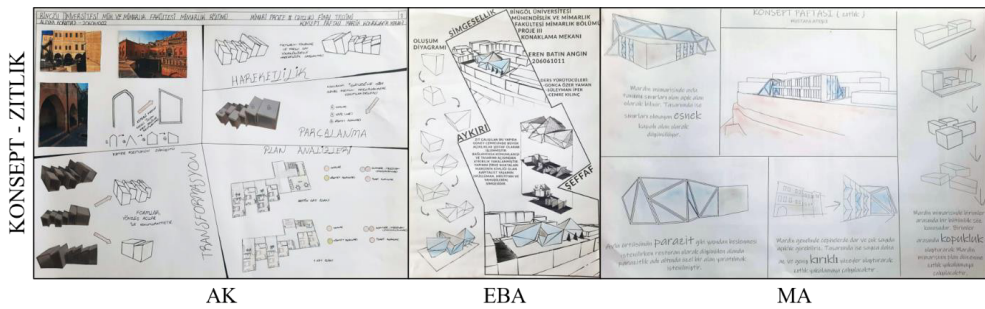
analizler çevre analizi paftalarında bir bütün haline getirilmiş ve Şekil 3a-d'de sunulmuşlardır. Yapılan bu analizler neticesinde, öğrencilerin fikirleri ortaya çıkmıştır ve bu fikirler proje konseptlerini oluşturmuştur.

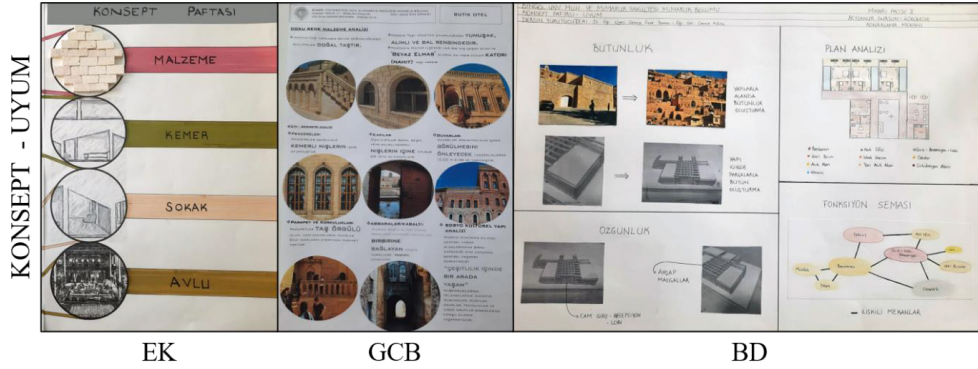
(a)

(b)

(c)

(d)

Şekil 3. Öğrenci paftaları: (a) çevre analizi paftası zıtlık, (b) çevre analizi paftası uyum, (c) konsept paftası zıtlık, ve (d) konsept paftası uyum

Proje arazisinde ve çevresinde yapılan çeşitli analizler ve okumalar neticesinde öğrencilerin bir kısmı 'bağlama uyum' bir kısmı ise 'bağlama zıt' çalışmışlardır. Bu kapsamda, Şekil 3a-d'de sunulan çevre analizi ve konsept paftaları her konu başlığında çalışan üç öğrenciye ait paftalardır. Bu öğrencilerden Aleyna Korkmaz (AK | mimari proje III), Eren Batın Angın (EBA | mimari proje III), Mustafa Ateşçi (MA | mimari proje III) adlı üç kişi bağlama zıt çalışan öğrenciler iken, Eren Kızılbulut (EK | mimari proje III), Gülsüm Canan Baykara (GCB | mimari proje III), Beyzanur Dursun (BD | mimari proje II) adlı üç kişi ise bağlama uyum çalışan öğrencilerdir.

Bağlama zıt çalışmaya karar veren Aleyna Korkmaz; transformasyon, parçalanma ve hareketlilik kelimelerinden yola çıkarak konsept oluşturmuştur. Bağlama zıt çalışmaya karar veren Eren Batın Angın ise konsept olarak; simgesellik, aykırılık ve şeffaflık kavramlarından yola çıkmıştır. Yine zıtlık ilkesine göre projesiyle ilgili tasarım kararları alıp konseptini oluşturan Mustafa Ateşçi; esneklik, kırılgenlik, parazitlik ve kopukluk kavramlarından yola çıkmıştır.

Öte taraftan, bağlama uyum ilkesine binaen tasarımını şekillendirip konseptini oluşturan Eren Kızılbulut; kemer, sokak ve avlu kavramlarından yola çıkmıştır. Bunun yanı sıra, Mardin kent dokusundaki malzeme özelliklerini de analiz ederek tasarımına yön veren konseptini ortaya koymuştur. Tasarımı ile ilgili kararları alırken ilke olarak bağlama uyum kavramını tercih eden bir diğer öğrenci ise Gülsüm Canan Baykara'dır. Bu öğrenci, tasarımının çıkış noktası olarak kabaltı, diğer adıyla abbara kavramını seçmiştir. Bağlama uyum ilkesinden yola çıkan ve bu çalışmada projesi sunulan bir diğer öğrenci Beyzanur Dursun olup, kendisi bütünlük ve özgünlük kavramlarından yola çıkarak proje konseptini ortaya koymuştur.

Analiz çalışmaları, anahtar kelimelerin tartışılması ve çözümü sonrasında ortaya çıkan konseptler doğrultusunda proje tasarım sürecine geçilmiştir. Öğrenciler oluşturdukları konseptler doğrultusunda kütle etütleri ve plan denemeleri yapmışlardır. Tüm bu etütler tartışılarak öğrencilerin Mardin tarihî kent dokusunda tasarladıkları konaklama mekânı projeleri ortaya çıkmıştır. Bu projelerin zemin kat planı, vaziyet planı ve maketlerine (1/500 ve 1/200 ölçekte) ait görseller Şekil 4'te sunulmuştur.

Zıtlık ilkesinden yola çıkan AK, Şekil 4'te yer alan, çizimlerine ait fotoğraflarda da görüleceği üzere biçimsel olarak Mardin geleneksel yapılarında sıklıkla rastlanan kemer formunun dönüşümünden ürettiği formlardan feyz alarak kırıklı üçgen bina kütle formunu

oluşturmuştur. Bu formdaki kütleleri, modern kemerler olarak yorumlayan öğrenci, oluşturulan kütlelerde farklı yükseklikler ve kaydırmalar ile hareketlilik sağlamıştır. Ayrıca kütlelerde oluşturduğu parçalanmalar, mekân fonksiyonlarının işlevsel olarak giriş, odalar, servis mekânları şeklinde farklı kütlelerde çözülmesini sağlamıştır. Öğrenci, projesinde ana giriş ve servis girişini yaya/araç yaklaşımları bakımından dikkate alarak kuzey yönde planlamıştır. AK, projede mekânların manzara kullanımı açısından daha iyi sonuç vermesi için tasarımını zemin kat ve 1. kat olmak üzere iki katlı düşünmüştür. Yapının zemin katında; giriş-resepsiyon, restoran ve dört adet otel odası planlamıştır. Birinci katta ise altı adet otel odası ve kat ofisi planlamıştır. AK, projesinde tüm otel odaları ve restoranı Mezopotamya manzarasını görülebileceği şekilde yönlendirmiştir.

Zıtlıktan yola çıkan bir diğer öğrenci olan EBA, *Şekil 4*'te yer alan çizim fotoğraflarında da görüleceği üzere biçimsel olarak açılı düzlemlerden oluşan bir form yaklaşımı ile proje kütlelerini oluşturmuştur. Bu açılı düzlemlerden oluşan formlar Mardin kentinde genellikle karşılaşılan düzgün geometrik formlara aykırı bir yaklaşımdan yola çıkılarak oluşturulmuştur. Yapının güney cephesini oluşturan yüzeyler şeffaf olarak düşünülmüş olup şeffaflığı sağlayacak olan cam malzemesi olarak da fotokromatik (akıllı) camlar düşünülmüştür. EBA, bu şeffaf yüzeyleri kentteki cephelerde doluluk boşluk oranlarına aykırı bir yaklaşımdan yola çıkarak oluşturmuştur. Projesini ayrı ayrı zirve noktalarına sahip üç kütle olarak tasarlayan öğrenci, bu zirve noktalarını ise Mardin kentinde yaşayan farklı dinlere mensup inanışların bir arada yaşamalarının sembolü olarak düşünmüştür. Projedeki ana girişi, yaya ve araç yaklaşımlarını dikkate alarak kuzey yönde planlamıştır. Servis girişini ise kuzeybatı yönünde düşünmüştür. Proje mekânların manzara kullanımı açısından daha iyi sonuç vermesi için zemin kat ve 1. kat olmak üzere iki katlı olarak düşünülmüştür. EBA, yapının zemin katında; giriş-resepsiyon, restoran ve iki adet otel odası planlamış olup tüm bu mekânları manzaraya yönlendirmiştir. Birinci katta ise diğer otel odaları ve kat ofisini planlamıştır ve bu katta da tüm odaları manzaraya doğru yönlendirmiştir.

Öğrenci	İlke	Vaziyet Planı	Zemin Kat Planı	1/500 Maket	1/200 Maket
Aleyna Korkmaz (A.K.)	Zıtlık				
Eren Batın Angın (E.B.A.)					
Mustafa Ateşçi (M.A.)					
Eren Kızılbulut (E.K.)	Uyum				
G. Canan Baykara (G.C.B.)					
Bezanur Dursun (B.D.)					

Şekil 4. Öğrenci projelerinin zemin kat planı, vaziyet planı ve maketlerine (1/500 ve 1/200 ölçekte) ait görseller

Zıtlık çalışan diğer bir öğrenci olan MA'nın projesine ait çizim ve maketlerin görselleri de *Şekil 4*'te yer almaktadır. MA, projesinde Mardin kent dokusunda sıklıkla rastlanan çevresi kapalı mekânlarla sınırlı olan üstü açık alan olarak tanımlanabilecek avlu kavramı bağlamda zıtlık ilkesini düşünerek ele almıştır. Bu kapsamda, MA projesinde avlu kavramını başkalaştırarak üstü kapalı esnek mekâna dönüştürmüştür. Yeniden tanımlanan avlu mekânının üst örtüsü parazit olarak diğer kütlelerden beslenerek restoran mekânının bulunduğu kütleyle tamamen kaplayan bir üst örtüye dönüşerek sürekli hale getirilmiştir. Mardin kentinde kütlelerin cephelerindeki doluluk boşluk oranlarının incelendiğinde, küçük ve sayı olarak fazla boşlukların açıldığının görüleceğini ifade eden MA, projesinde az sayıda ama oransal olarak büyük boyutta geniş kırıklı yüzeyler oluşturarak doluluk boşluk ilişkisi olarak da zıtlık yakalamaya çalışmıştır. Projede mekânlar arasında koparmalara da yer verilmiştir. Öğrenci projede ana girişi yaya ve araç yaklaşımlarını dikkate alarak kuzey yönde planlanmış olup servis girişini ise kuzeydoğu yönünde düşünmüştür. Bununla beraber MA, tasarımını mekânların manzara kullanımı açısından daha iyi sonuç vermesi için zemin kat ve 1. kat olmak üzere iki katlı düşünmüştür. Yapının zemin katında; restoran ve beş adet otel odasının mekânlarını manzaraya yönlendirirken, birinci katta ise diğer otel odaları ve kat ofisini planlamıştır ve tüm odalar zemin katta olduğu gibi manzaraya doğru yönlendirmiştir.

Uyum çalışan EK, Mardin kent dokusunda bulunan avlu, kemer ve sokak kavramlarını yorumlamıştır. Öğrencinin *Şekil 4*'te sunulan çizim ve maketlerine ait görseller incelendiğinde, projesinde etrafı mekânlarla çevrili bir avlu ve avludan kemerlerle ayrılan odalara geçiş mekânı planlandığı görülecektir. Ayrımın sağlandığı bu kemerlerin formları mevcut dokuda bulunan kemerlerden farklı olarak mevcut kemerlerin yeniden yorumlanması ile ortaya çıkmıştır. Projedeki bazı mekânlara geçişler ise avluya bağlanan sokaklardan sağlanmaktadır. EK, projesinde ana giriş yaya ve araç yaklaşımlarını dikkate alarak kuzey yönde planlanmış olup servis girişini ise kuzeydoğu yönünde düşünmüştür. Proje mekânların manzara kullanımı açısından daha iyi sonuç vermesi için tasarımını zemin kat ve 1. kat olmak üzere iki katlı yapmıştır. Yapının zemin katında; manzaraya doğru yönlendirilmiş restoran ve dört adet otel odası mekânları tasarlanırken birinci katta ise diğer otel odaları ve kat ofisini planlamıştır ve bu kattaki tüm odaları da zemin katta olduğu gibi manzaraya doğru yönlendirmiştir.

Uyum çalışan bir diğer öğrenci olan GCB, Mardin kentinde sıklıkla görülen abbara (kabaltı) olarak adlandırılan mekânları incelemiş ve projesinde bu mekânları yorumlayarak tasarımını biçimlendirmiştir. Abbaralar, kentte sokaklar arasında bağlantı kuran kamusal mekânlar iken abbaraların üstünde konut mekânlarının devamı olan kişi mülkiyetine ait mekânlar devam etmektedir. GCB, projesinde zemin katta sokak bağlantıları ile mekânlar arası geçişler sağlarken üst katında bu sokakların üstünü mekân olarak planlamıştır. Bu doğrultuda öğrenci zemin katta bulunan abbaralardan birini restoranla doğrudan ilişkili bir biçimde kamusal mekân olarak tasarlarırken, odalara yakın olan ikinci abbarayı kontrollü bir geçişle yarı kamusal mekân olarak tasarlamıştır. Üst katta planlanan mekânları özel kullanım alanları olarak düşünmüştür. Projede ana girişi yaya ve araç yaklaşımlarını dikkate alınarak kuzey yönde planlamıştır. Öğrenci, mekânların manzara kullanımı açısından daha iyi sonuç vermesi için projesini zemin kat ve 1. kat olmak üzere iki katlı düşünmüştür. Yapının zemin katında; restoran ve iki adet otel odası mekânları manzaraya yönlendirirken, birinci katta ise diğer otel odaları ve kat ofisini planlamıştır ve tüm odaları manzaraya doğru yönlendirmiştir. Yapının otel odalarında teras kullanımları da görülmektedir.

Bu çalışmada kapsamında projesine yer verilen öğrencilerden sonuncusu olan BD uyum çalışan bir diğer öğrencidir. Projede kent dokusuyla bütünlük oluşturmak isteyen BD, biçim ve yükseklik bakımından Mardin kent dokusunda sık rastlanan formları tercih etmiştir. Yapıyı parçalara ayıran öğrenci parçalar arasındaki geçişleri yarı açık sokaklarla

sağlamaktadır. Yarı açık sokakları bir üst örtü ile bağlayan BD, konsepti gereği yapılar arasındaki bütünlüğü bu örtü ile sağlamıştır. Tek katlı olarak planladığı yapıda tüm odaları ve restoranı güney yöne manzaraya yönlendirmiştir. BD, projesinde ana giriş yaya ve araç yaklaşımlarını dikkate alarak kuzey yönde planlamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Mimari proje dersi kapsamında gerçekleştirilen bu süreçte öğrencilere verilen konu ve arazi verileri benzerdir sonuç ürünler ise birbirinden farklıdır. Öğrenciler yerel bağlamda zıtlık ve uyum olmak üzere iki proje yaklaşımı ile projelerini tasarlamışlardır.

Mimari yaratım sürecinde yerel bağlamın anlaşılıp proje sürecinde uygulamalı olarak yaratım sürecine dahil edilmesinin amaçlandığı bu çalışmada sonuç ürünler ele alındığında her bir öğrenci bağlam konusundan yola çıkarak oluşturdukları kavramlar neticesinde uyum ve zıtlık çalışmışlar ve bunu nedensellik ilişkisi içinde çözümleyerek projelerine dahil etmeyi başarmışlardır.

Sonuç olarak, öğrencilerin, Mardin kenti için ortaya çıkardıkları tasarımlarda, yerel bağlamı kavradıkları ve yeniden yorumladıkları sonucuna ulaşabilmektedir. Mimari tasarımda eğitimi süreci proje konusu, ihtiyaç programı, arazi gibi faktörlere bağlıyken bağlamın da bu süreçte yer alması gereken önemli parametrelerden biri olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda mimari tasarım eğitiminde yerin salt haritalar, konumlar ve mimari yapı odaklı değil, çalışılacak olan arazide alan gezileri aracılığıyla çevre, tarih, kültür, doku, toplum, sosyal hayat, inançlar, gelenekler, yaşam şekilleri gibi kavramlara vurgu yapılarak, alana temas edilerek yerin ruhunun irdelenebileceği ve bu sayede bağlamın önemini kavranarak projelere yansıtılabileceği bir proje yönetim süreci önerilmektedir.

Kaynakça

- Aykal, D., Kejanlı, T., & Erbaş, M. (2018). Mardin Kent Dokusunda Mimari İkonların Kent Bütünündeki Algısının Değerlendirilmesi. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 11(60).
- Ayran N. (1995) **Mimarlık Eğitiminin Geleceğine Genel Doğrultular. Mimarlık ve Eğitimi Forum 1: Nasıl Bir Gelecek**, 19–21 Nisan 1995, Cenkler Matbaası, İstanbul.
- Balkema A., Slager H. (1999). “Rem Koolhaas, Generic Space”, Territorial Investigations, (Including the Smooth Space Project), 14, Annette W. Balkema, Henk Slager, **L&B (Lier en Boog) Series of Philosophy of Art and Art Theory**, Netherlands, s. 79-85.
- Christiaans H, Van Andel J. (1993). The effects of examples on the use of knowledge in a student design activity: The case of the ‘Flying Dutchman. **Design Studies**, 14(1), s.58-74.
- Demirkaynak, M. (2010). **Mimaride Bağlam Kavramı ve Metaforik Yaklaşımlar**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Düzgün, H., & Polatoğlu, Ç. (2106). Güncel Mimarlık Ortamında Kabuk-Bağlam İlişkisinin Sorgulanması. **Megaron**, 11(1), s. 35-48.
- Erman, O., & Yılmaz, N. (2017). Mimari Tasarımda Konsept ve Bağlam İlişkisi Üzerine. **Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi**, s. 96-115.
- Güleç, G. (2011). **Çağdaş Mimarlıkta Bağlamın Yeniden Kavramsallaştırılması Üzerine Eleştirel Bakış**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Günel E, Çolak A. (2019). Mimarlıkta Bağlam Ve Bağlam Kriterleri; Gaziantep Bey Mahallesi Geleneksel Evleri Örneği. **Ç.Ü. Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi**, 38(3), s. 54-66.
- Gür Ö, G. (2007). Mimarlıkta Bağlamcılık Üzerine. **Arkitera**. URL: <https://v3.arkitera.com/k179-mimarlikta-baglamcilik-uzerine.html> Erişim Tarihi: 02.04.2022.
- Güzer CA. (2007). Mimarlıkta Gerçekle Taklidin Sınırları. **Mimarlık Dergisi**, s. 333.
- Koester RJ. (2006). Centers For Regenerative Studies: Graduate Studio Experiences İn Education For Sustainable Design. Proceedings of PLEA 2006, Switzerland, 1, s. 659-664.
- Johnson P, A. (1994). "Context and Contextualism", The Theory of Architecture: Concepts, Themes & Practices, Edition: Illustrated, **John Wiley and Sons**, New York, s. 285.
- Oxman R. (1990). Prior Knowledge İn Design, A Dynamic Knowledge-Based Model Of Design And Creativity. **Design Studies**, Butterworth- Heinemann, 11(1), s. 17-28.
- Özburak Ç, Akkar Y. (2017) **Üniversite Mimarlık Atölye (Proje) Derslerinde Kültürün Eğitime Ve Tasarıma Olan Etkileri**. Proceedings of the 3rd Cyprus International Congress of Education Research.
- Özkaynak M, Ata Acar İ. (2018) Mimari Tasarım Eğitiminde Yaz Okulu Deneyimi: Öğrenci Performansı Üzerinden Bir Değerlendirme. **Inonu University Journal of Art and Design**, s. 77-92.
- Şahin A. (2013). **Mimarlık Eğitiminde Bir Stüdyo Yöntemi: Tasarla-Yap Stüdyosu**. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tschumi B. (2005). Event-Cities 3: Concept vs. Context vs. Content. Londra (England): The MIT Press Cambridge, Massachusetts. s. 637.
- Tümertekin H. (1999). "Sıfırda Başlamak", Anytime: Konferans Bildirileri, Cynthia C. Davidson, Zeynep Aktüre, **Mimarlar Derneği 1927**, Kitap Matbaacılık, Ankara, s. 53.
- Velioğlu A. (1992). **Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım Ve Süreci Üzerine Bir Araştırma**. Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz EM, Ulusoy M. (2016) Mimarlık Eğitimi Sürecinde Stüdyo İzlenimleri. **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, 5, s. 327-337.